

Asia: VN/31220/2024

Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi - Muut rikosprosessin sujuvoittamistoimet (vaihe 2)

Esitutkintaa ja syyteharkintaa koskevat muutosehdotukset

1. Asianomistajan yksityisoikeudellisen vaatimuksen selvittäminen

Puolustusministeriö toteaa, että Puolustusvoimat on esitutkintalain 2 luvun 1 §:n mukaan esitutkintaviranomainen poliisin, Tullin, ja Rajavartiolaitoksen ohella. Puolustusvoimien osalta esitutkinnasta säädetään sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa annetussa laissa (89/2025, jäljempänä SKRTL). Puolustusvoimien rikostorjuntaa koskeva uusi laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa on tullut voimaan 1.12.2025 ja lain mukanaan tuomat muutokset ovat yhdenmukaistaneet Puolustusvoimien esitutkintaan liittyviä käytäntöjä ja lisänneet yhteistoimintamahdollisuuksia muiden esitutkintaviranomaisten, erityisesti poliisin kanssa. Puolustusvoimat suorittaa noin 3000 esitutkintaa vuodessa. SKRTL:n 2 §:n 1 momentin mukaan Pääesikunnan rikostorjuntaan sovelletaan esitutkintalain (805/2011) ja pakkokeinolain (806/2011) säännöksiä rikosten selvittämisestä, jollei SKRTL:ssa säädetystä muuta johdu.

Puolustusministeriö pitää ehdotettua muutosta asianomistajan yksityisoikeudellisen vaatimuksen selvittämiseen liittyen kannatettavana.

Valtaosa Puolustusvoimien suorittamasta esitutkinnasta tapahtuu joukko-osastoissa sotilasvirassa palvelevien kurinpitoesimiesten toimesta muun työn ohessa ja yksityisoikeudellisten korvausvaatimusten selvittäminen esitutkinnan aikana on koettu usein hankalaksi. Puolustusministeriön arvion mukaan muutoksella olisi toteutuessaan positiivinen ja selventävä vaikutus niin esitutkintaa suorittavien virkamiesten kuin asiaan osallisten oikeusturvan toteutumisen kannalta. Puolustusministeriö pitää myös kannatettavana sitä, että ilmeisyysvaatimusta voitaisiin arvioida myös viranomaisen omalla valtakunnallisella ohjeistuksella. Puolustusvoimien osalta valtakunnalliset ohjeistukset antaa Pääesikunta.

2. Rikosilmoituksen kirjaamisvelvollisuus

Puolustusministeriö pitää esitettyä muutosta rikosilmoituksen kirjaamatta jättämisestä ja kirjaamisen lykkäämisestä kannatettavana sen liittyessä keskeisellä tavalla esitutkinnan keskeyttämiseen ja keskeyttämisen edellytyksiin.

3. Esitutkinnan toimittamatta jättäminen ja lopettaminen

Puolustusministeriön näkemyksen mukaan esityksen ilmeinen tarkoitus on keventää ja tehostaa rikosprosessista vastaavien viranomaisten työtä. Puolustusministeriö toteaa, että esitysluonnoksen perusteella jää tulkinnanvaraiseksi se, mikä vaikutus esityksellä olevilla tehostamistoimilla on tarkoitettu olevan suhteessa Puolustusvoimiin, kun edellä mainitulla tavalla esitutkintalokia sovelletaan myös siihen esitutkintaviranomaisena yleislakina (sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta annetun lain ollessa toimintaan soveltuva erityislaki).

Lainsäätäjä on aiemmin nimenomaisesti katsonut tarpeelliseksi säätää, että esitutkintalain vähäisyysperustetta ei sovelleta Puolustusvoimien esitutkinnassa. Sen sijaan Puolustusvoimien esitutkinnan toimittamatta jättämisestä ja lopettamisesta on säädetty erikseen SKRTL 14 §:ssä. Viitatus pykälän mukaan kurinpitoesimies saa jättää esitutkinnan toimittamatta tai lopettaa jo aloitetun esitutkinnan, jos hän käytettävissään olevan aineiston perusteella katsoo, että epäilty teko on ilmeisesti johtunut olosuhteet huomioon ottaen anteeksi annettavasta huomaamattomuudesta, ajattelemattomuudesta tai tietämättömyydestä taikka tekoa olisi muuten pidettävä kurin ja järjestyksen ylläpitämisen kannalta vähäisenä. Kurin ja järjestyksen ylläpitämisen kannalta vähäisen teon kynnystä voidaan usein pitää korkeampana, kuin yleisen vähäisyysperusteen soveltamista, sillä yleisesti vähäisiksi katsotuilla asioilla voi olla vähäistä suurempi merkitys Puolustusvoimien sisäisen kurin ja järjestyksen ylläpitämisessä.

Noin kaksi kolmasosaa Puolustusvoimien esitutkinnoista päättyy sotilaskurinpitomenettelyssä annettuun kurinpitoseuraamukseen. Laki sotilaskurinpidosta ja rikostorjunnasta Puolustusvoimissa 36 §:n 1 momentin mukaan kurinpitomenettelyssä voidaan käsitellä rikos, josta tuomioistuimessa yleisen rangaistuskäytännön mukaan ei olisi odotettavissa ankarampaa rangaistusta kuin sakkoa. Huomioiden Puolustusvoimien yhteiskunnallinen rooli ja tehtävä, sekä sen rikostutkinnan ja kurinpitoseuraamusjärjestelmän tarkoitus sotilaallisen kurin ja järjestyksen ylläpitämiselle ja palauttamiselle, Puolustusvoimilla on ilmeinen tarve myös vähäisiksi katsottavien rikosten tutkinnalle ja niitä koskevien ratkaisujen antamiselle.

Puolustusministeriö pitää yleisesti tärkeänä koko esityksen kannalta sitä, että Puolustusvoimien rikostutkinnan erityinen rooli huomioitaisiin esityksessä. Esityksen keskittyessä vain poliisiin esitutkintaviranomaisena, jää edellä mainitusti jossain määrin epäselväksi se, mitä vaikutuksia sillä olisi Puolustusvoimien sotilasoikeudenhoidon kannalta etenkin, kun esityksessä ei ole mainintaa siitä, että siinä ehdotetuilla muutoksilla ei olisi vaikutusta muihin esitutkintaviranomaisiin.

Puolustusministeriö esittää harkittavaksi, että esityksen yleisperusteluissa tehtäisiin selkoa esitutkintalain ja SKRTL:n välisestä suhteesta ja selvyyden vuoksi tarkasteltaisiin sitä, missä määrin ehdotetuilla muutoksilla niin sanottuna yleissääntelynä (esim. esitutkinnan toimittamatta jättäminen ja lopettaminen, esitutkinnan keskeyttäminen) on ajateltu olevan vaikutusta erityissääntelynä sovellettavaksi tuleviin SKRTL:n säännöksiin nähden.

4. Esitutkintatoimenpiteiden asettaminen tärkeysjärjestykseen

Puolustusministeriö pitää ehdotettuja muutoksia kannatettavana ja arvioi, että niillä on esitutkintaviranomaisen toimintaa ohjaavan vaikutuksen lisäksi oikeustilaa selkeyttävä vaikutus.

5. Esitutkinnan keskeyttäminen

Puolustusministeriö pitää muutosehdotusta kannatettavana ja toteaa esitystä vastaavasti, että muutos selventäisi oikeustilaa erityisesti rajat ylittäviä rikosasioita tutkittaessa eli esimerkiksi tapauksissa, joissa rikoksesta epäilty tiedetään, mutta tämä on oletettavasti poistunut maasta, eikä hänen olinpaikkaansa tunnetta.

6. Edunvalvojan määrääminen lapselle

-

7. Kuulustelujen äänitallentaminen

Puolustusministeriö pitää ehdotusta kannatettavana ja katsoo sillä olevan toteutuessaan videotallennusta merkittävämpi vaikutus kuulustelujen tallentamisessa.

Puolustusministeriö pitää tärkeänä, että toteutuessaan esitutkintaviranomaisten käyttöön mahdollistettaisiin keskitetyksi esimerkiksi tekoälyyn perustuvat automaattisen litteroinnin ohjelmat, jotta todelliset esityksenmukaiset tehokkuustavoitteet voidaan saavuttaa. Esitutkintaviranomaisille tarkoitetun keskitetyn kuulusteluohjelman kehityksellä ja käyttöönotolla varmistettaisiin samalla yhdenvertainen ja yhdenmukainen kuulustelutoiminta jokaisessa esitutkintaviranomaisessa.

Puolustusministeriö pitää erittäin tärkeänä sitä, että kuulustelujen videotallentaminen ja äänitallentaminen pysyvät ehdotuksen tapaan harkinnanvaraisina, sillä Puolustusvoimien joukko-osastoissa suoritettavassa esitutkinnassa kuulustelujen toteuttamistapa ja -paikat eivät mahdollista äänitallentamisen täysimääräistä käyttöönottoa edes normaalioloissa.

8. Velvollisuus antaa loppulausunto

-

9. Tietojen luovuttaminen rikosrekisteristä

-

Rikosasioiden tuomioistuinkäsittelyä koskevat muutosehdotukset

1. Saatavillaolohaaste ja asiamiestiedoksianto

-

2. Velvollisuus antaa ennakkovastaus

-

3. Määräaika todisteiden esittämiselle

-

4. Laki tuomioistuimen velvollisuudesta ilmoittaa eräistä ratkaisuistaan

-

Muut huomiot

1. Onko teillä lisättävää tai huomioita vaikutustenarviointiin tai vaihtoehtoihin toteuttamistapoihin?

Puolustusministeriö kiinnittää huomiota siihen, että myös muun esitutkintaviranomaisen kuin sotilasviranomaisten on sovellettava SKRTL:n sääntelyä suorittaessaan esitutkintaa sotilasoikeudenhoidollisissa asioissa siltä osin, kuin sääntely poikkeaa esitutkintalain mukaisesta yleissääntelystä. Näin ollen Puolustusvoimien esitutkinnallisilla erityispiirteillä lienee vähintäänkin välillisiä vaikutuksia muiden esitutkintaviranomaisten, erityisesti poliisin ja syyttäjän työhön ja sen määrään.

Esitysluonnoksesta ei nykyisessä muodossaan ilmene sitä, missä määrin sotilasoikeudenhoidon erityispiirteiden vaikutus on huomioitu osana esityksen tavoittelemaa poliisin ja syyttäjän harkinta- ja ratkaisuvallan kasvattamista, työn tehostamista ja resurssien tarkoituksenmukaisempaa käyttöä. Puolustusministeriö esittää harkittavaksi, että jatkovalmistelussa arvioitaisiin tarvetta viranomaisten vaikutusten arviointien täydentämistä tältä osin.

Puolustusministeriö toteaa myös, että edellä mainittu huomio liittyen SKRTL:n soveltamiseen poliisin ja syyttäjän työssä ja siihen liittyvät taloudelliset vaikutukset perustelevat osaltaan myös tässä lausunnossa aiemmin esitettyä täydennysehdotusta liittyen ETL ja SKRTL:n välisen suhteen selventämiseen esityksessä.

2. Onko teillä huomioita ehdotusten toimeenpanosta tai lakien voimaantulosta?

-

3. Onko teillä huomioita säätämisyjärjestyksestä?

-

4. Onko teillä muita huomioita luonnoksesta hallituksen esitykseksi?

-

Palojärvi Pia
Puolustusministeriö

Lehtonen Outi
Puolustusministeriö